

Bu Proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

► TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI

07.04.2015

Atlıhan Oteli, Mersin

Toplantı Türü	:	TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI
Tarih	:	7 Nisan 2015
Yer	:	Mersin, Türkiye

TÜSEV Yerel İstişare Toplantıları

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve sivil toplum arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanınması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneđi (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla “**Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi**” projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplumun aktif katılımının sağlanması amacıyla, örgütlenme özgürlüğüne dair yasal değişiklik önerileri raporunun hazırlanmasıdır. İlgili rapor, Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezinden Dr. Ulaş Karan ve Uzman Gökçe çiçek Ayata tarafından uzun bir araştırma süreci sonunda hazırlanmıştır. Raporda, **uluslararası insan hakları hukukunda yer alan örgütlenme özgürlüğüne ve onunla bağlantılı olarak gündeme gelen ifade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, toplanma özgürlüğü, nefret söylemi ve adalete erişime ilişkin standartlar** ile Türkiye’deki birincil mevzuat karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Bu karşılaştırmaya dayanarak, örgütlenme özgürlüğü kapsamında gündeme gelen belirli konular dahilinde Türkiye hukukunda bu konularla ilgili yasal iyileştirme önerileri de raporda dikkate sunulmaktadır. Hazırlanan raporu STK’ların görüş ve önerilerine açmak amacıyla TÜSEV farklı illerde danışma toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantıların dördüncüsü **7 Nisan 2015’de Mersin’de** gerçekleştirilmiştir.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Toplantı Gündemi

11.00-12.30

1. TÜSEV’in ve AB Projesinin Tanıtımı
2. Tanışma
3. Sunum ve Görüş Paylaşımı: “Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler Raporu”

12.30-13.30 Öğle Yemeđi

13.30-15.30

1. Sunum ve Görüş Paylaşımı: “Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler Raporu”
2. Son Yorumlar ve Kapanış

Katılımcılar

Toplantıya Mersin ve Adana illerinden 8 STK’dan toplam 11 temsilci katılmıştır.

	Kurum	Şehir
1	Akdeniz’e Göç Edenler Bilim Kültür Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneđi (Akdeniz Göç-Der)	Mersin
2	Türkiye Can Çocuklar Eğitim-Koruma ve Yaşam Vakfı (CANEV)	Adana
3	Genç Engelliler Gençlik ve Spor Kulübü	Adana
4	İnsan Hakları Derneđi (İHD) Mersin Şubesi	Mersin
5	Mersin Engelliler Gençlik Spor Kulübü Derneđi	Mersin
6	Mersin LGBT 7 Renk Eğitim ve Araştırma Derneđi	Mersin
7	Pera Toplumsal Gelişim Derneđi	Adana
8	Türkiye Sakatlar Derneđi Mersin Şubesi	Mersin

Toplantı interaktif bir görüş paylaşımı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Kapsamlı raporun farklı başlıklar altında toplanmış bulguları kısaca paylaşıldıktan sonra, her bir başlık altında raporda yer verilmiş sorun ve önerilere dair görüş paylaşımı yapılmıştır. Rapordaki bulgulara ek olarak, katılımcılar, önemli olduğunu düşündükleri ama raporda kapsanmayan sorun, öneri ve görüşlerini de aktarmışlardır. Katılımcılar, ağırlıklı olarak sorunlarını paylaşmışlar, yer yer önerilerini de dile getirmişlerdir. Aşağıda toplantıda paylaşılan görüşlerin bir özeti sunulmaktadır.

Kuruluş, Üyelik, Sona Erme, Tescil ve Tüzüğe dair Sorunlar

Toplantının birinci bölümünde sivil toplum örgütü temsilcileri, yasal mevzuata dair aşağıdaki deneyim ve görüşleri paylaştılar:

Kuruluş:

- Dernek kuruluş sürecinde zorunlu organlar olan yönetim ve denetim organlarının oluşturulması için toplam 16 üye zorunluluğu bürokratik zorluklar yaratmaktadır. Kuruluş aşamasına dair

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

yükümlülükler genelde kâğıt üzerinde yapıldığından formalite olarak kurucu üye seçilmesiyle derneklerin demokratik işleyişleri zarar görmektedir. Seçilen üyelerin bir kısmının aktif, diğerlerinin sadece üye olarak adının bulunması zaman içerisinde çeşitli sıkıntılara sebep olmaktadır ve bunun sonucunda üye değişikliği yapılırken ayrıca birçok zorluklar ile karşılaşmakta ve derneklerin sürdürülebilirliği tehlike altında kalabilmektedir.

- Hak temelli çalışan örgütler açısından toplumun en dezavantajlı gruplarını temsil eden LGBTİ dernekleri örgütlenme özgürlüğünü kullanmaları açısından çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadırlar. Bu alanda çalışan örgütler de zorunlu organlarının oluşturulması sürecinde 16 üyeye ulaşmaları açısından sıkıntı yaşamakta ve insanlar toplum nezdinde ve kurumsal açıdan kimliklerinin deşifre olmasına dair yaşadıkları kaygılar yüzünden üye olmak hususuna temkinli yaklaşmaktadırlar.
- Dernek ve vakıfların kuruluş aşamasında örgütlenme özgürlüğünün, “genel ahlak” gibi muğlak ifadeler ile sınırlandırılabilir olması ile kamu denetimi alanı genişlemektedir. Özellikle LGBTİ örgütleri kuruluş aşamasında toplumsal ahlak kurallarına aykırılık taşıdığı gerekçesiyle, kamu idaresi tarafından tüzük değişikliği yapılmasına dair uyarılara maruz kalmaktadırlar. Bu uyarılar, LGBTİ’ler ile çalışma yapacaklarına dair tüzük maddesinde değişiklik yapmak zorunda kalmalarına yol açabilmektedir.
- Mevcut mevzuat, tüzel kişilik olarak tanınan örgütlenme formlarını ancak vakıf ve dernek olarak kısıtladığı için, esnek formlar kullanarak (platform, grup, inisiyatif, ağ, vb.) gönüllülük temelinde örgütlenen toplumsal hareketler, vakıf/dernek olarak tescil olmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Yatay örgütlenme formlarını tercih eden hareketler ve inisiyatifler, vakıf ve dernek gibi örgütlenme biçimlerinin zorunlu kıldığı hiyerarşik yapılanmaların zorunluluklarını (denetim ve yönetim organlarının oluşturulması gb.) yerine getirmek durumunda kalmaktadırlar. Sonuç olarak, yönetim ile üyeler/gönüllüler arasındaki ilişkileri mevzuatın dikey olarak tanımladığı dernek veya vakıf modelleri, özünde taban örgütlenmesi olan yatay ve esnek formlara ihtiyaç duyan hareketlerin zayıflamasına yol açmaktadır. Bu süreçlerden geçmiş olan LGBTİ örgütleri, amaçlarının dernek olarak tescil edilip statü kazanmak olmamasına ve asıl hedeflerinin çalışma alanlarını gündeme getirmek, farkındalık yaratmak olmasına rağmen, dernekleşme süreçlerinin bürokratik niteliğinin, nihai hedeflerine ulaşmakta yardımcı olmaktan çok zarar verdiği yönünde deneyimlerini paylaşmaktadırlar.

Faaliyetler, Yönetim, Denetim, Cezalar, Fon Geliştirme ve Kamu Yararı Statüsüne dair Öneriler

Cezalar:

- Yasal mevzuatın, oldukça bürokratik prosedürler içeren dernek/vakıf faaliyetlerine dair, uyarı/rehberlik süreçleri veya mekanizması tanımlamıyor ve ağırlıklı olarak cezalandırıcı hükümler içeriyor olmasına rağmen, katılımcılar, İl Dernekler Müdürlükleri’nden zaman zaman ceza kesilmeden önce uyarı geldiğini ve belirli zaman zarfı içerisinde bürokratik hataların düzeltilmesi yönünde rehberlik aldıklarını belirtmektedirler. Ancak bu iyi uygulamaların ilgili kamu kurumlarında çalışanların kişisel inisiyatiflerine bağlı olduğu ve uyarı/rehberlik sisteminin kurumsal olmadığı yönünde değerlendirmeler dile getirilmektedir.
- Bir federasyonun şubesine verilen idari cezaların veya telefon, elektrik gibi faturaların ödenmemesi durumunda kesilen cezaların, ilgili şube tarafından ödenmemesi halinde, federasyonun bir başka şubesine yönlendirildiğine dair şikayetler paylaşılmaktadır. Bu yöndeki uygulamaların mali sürdürülebilirlik açısından zorluklara yol açtığını ifade edilmiştir.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- STK’lara denetim ve cezalar hususunda danışmanlık konusunda destek verecek bir merkeze ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.
- Vakıf ve dernek muhasebesi açısından bilgi eksikliği ve bu alanda bilgisi olan yeterince yetkin kişi bulunmadığı için devletin bu konuda rehberlik rolünü üstlenmesi gerektiği katılımcılarca dile getirilmiştir. Yeni kurulan dernekler, denetim, prosedürler ve dernek/vakıf muhasebesi ile ilgili konuları ya deneyim yolu ile ya da diğer kuruluşlara danışmak suretiyle öğrenmektedirler ve kurumsal kapasitelerinin bu yönden desteklenmesi gerekmektedir.

Yabancıların örgütlenme özgürlüğü:

- Türkiye’de sadece yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişilerin dernek kurabilme ve derneklere üye olma şartı aranması yabancıların örgütlenme özgürlüğünü sınırlamaktadır. Özellikle Avrupa’da göçmenlerin dernek ve federasyon kurabilmesi ve üye olması gibi iyi örnekler vardır ve bunlar Türkiye’deki mevzuatın iyileştirilmesine örnek oluşturmaktadır.

Bağış Toplama:

- STK’ların mali sürdürülebilirlik için yardım toplama kanunu çerçevesinde bağış toplamasının kolaylaştırılması ortak talepler arasındadır.
- Kolaylaştırıcı uygulamalar genel olarak arzu edilmekle birlikte, özellikle engelliler adına yardım toplamanın kötüye kullanımının yaygın olduğuna dair endişeleri dile getiren katılımcılar olmuştur. Özellikle bu alanda kötüye kullanımın önüne geçilebilmesi için belirli standartlara dayalı denetim mekanizmalarının da göz ardı edilmemesi gerektiği bu kapsamda dile getirilmiştir.
- Engelli alanında çalışan bir kuruluş, engelli dernekleri için yardım toplamanın kötüye kullanımı yaygın olduğu için kendilerinin maddi yardım toplamak yerine, bireyler veya kuruluşlardan aynı yardım topladıklarını, böylece bağışçılar ile güvene dayalı sürdürülebilir bir ilişkinin kurulabildiğini ifade etmiştir.
- Yardım toplama açısından yasal sınırlamalar olmasına rağmen, STK’lar mali sürdürülebilirliklerini sağlamak için yine de çeşitli yardım toplama etkinliklerinde bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik için, bu gibi yardım toplama etkinliklerinin dışında da başka imkânların sağlanmasına dair beklentiler paylaşmıştır.
- SMS yolu ile üyelerden yıllık aidatların toplanmasının kolaylık sağladığı ifade edilmektedir. Bu sebeple, teknolojik yöntemlerin kullanılması yolu ile bağış toplamanın kolaylaştırılması gerekmektedir.

Kamu Yararı:

- Kamu yararı tanımının muğlak olduğu; kamu yararı statüsünün hangi amaçları ve faaliyetleri kapsadığının mevzuatta yeterince açık olarak düzenlenmediği ve Bakanlar Kurulu onayı gerektiği için STK’lar bu statüye başvurmak noktasında çekingen ve temkinli davranmaktadırlar. Özellikle hak temelli çalışan ve kamu politikalarının iyileştirilmesi için savunuculuk çalışmaları yapan STK’lar açısından bu statüye hak kazanmak neredeyse imkânsız olarak algılandığı için bu kuruluşların başvuru gibi bir amaçları bulunmamaktadır.
- Kamu yararı statüsü bulunan STK’lar, deneyimlerine dayanarak, bu statünün çok fazla getirisi olmadığını düşünmekte ve bu sebeple statüye sahip olduklarını ön plana çıkaran bir iletişim içinde olmadıklarını ifade etmektedirler. Getirisinin daha fazla olabilmesi için, bireysel/kurumsal

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliđi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

bağışçıların ve şirketlerin kamu yararı statüsü ile ilgili farkındalıkların artırılması gerektiğine inanılmaktadır.

- Kamu yararı statüsüne sahip engelli alanında çalışan bir STK, değişen zaman içerisinde faaliyet gösterdikleri alanın ihtiyaçlarını gözeterek isim değiştirmek istediklerinde kamu yararı statülerini kaybedecekleri için bu yönde adım atamamaktadırlar. Kamu yararına başvuru ve sonrasındaki yükümlülükler açısından bürokratik zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, bu statünün edinilme ve kullanılmasına yönelik fırsat ve şartların kolaylaştırılması yönünde ortak beklentiler gözlenmektedir.

Kamu Finansmanı/Desteđi

- Kamu finansman ve desteği açısından, vakıf ve dernek gibi kuruluşların temel ihtiyaçlarının (elektrik, su, ofis mekânı, vb.) devlet tarafından karşılanarak başlaması yönünde ortak talepler dile getirilmektedir.
- Kamudan alınan aynı yardımlar arasında Belediye tarafından STK'lara yer verilmesi ve/veya kira giderlerinin karşılanması örnek uygulamalar olarak gösterilmiştir. Ancak, bu tür destekler de, STK-Kamu işbirliğinin doğal bir parçası veya kamu bütçesinde stratejik ve planlı olarak önceden belirlenen bir şekilde değil, STK'ların talepleri doğrultusunda bireysel girişimler sonucu sağlanmaktadır. Örneğin bir engelli derneği yer verilmesi açısından belediyenin sağladığı aynı desteği ancak uzun bir mücadele sonucu elde ettiklerini belirtmiştir.
- Batman Belediyesinin oluşturduğu Sivil Toplum Kampüsü ile STK'lara çalışma mekânı sağlanıyor olunmasının, kuruluşların mali altyapılarını desteklemenin yanı sıra, aynı yerde faaliyet gösteriyor olmanın birbirinden öğrenmelerini ve dayanışmayı yaygınlaştırmalarını da sağladığı dile getirilmiştir.
- Belediyelerin partizan yaklaşımları, STK'lara eşit mesafede durmalarını engellemektedir. Herhangi bir ilkeler ve standartlar çerçevesi olmadan sağlanan aynı yardımların da, bu yaklaşımdan etkilendiği, kişisel inisiyatiflerle keyfi olarak, mevcut yerel yönetimin temsil ettiği siyasi partinin söylem ve politikalarına yakın olduğu düşünölen STK'lara sağlandığı belirtilmektedir.

Kamu- STK İlişkilerini Düzenleyen Mevzuata dair Sorunlar

- Yerel düzeyde STK katılımının yasal olarak zorunlu kılındığı Kent Konseyleri önemli bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır. Kent Konseyleri'nden çıkan kararların yerel yönetimlerin politikalarının oluşturulmasında etkisinin sınırlı olması STK katılımını ancak sınırlı seviyede teşvik etmektedir. Kent Konseylerine katılımın gittikçe düşüyor olması da bunun bir göstergesi olarak ifade edilmektedir.
- Kamu kurumları STK'ların tümüne eşit mesafede durmamakta ve STK'lar, kamu kurumları tarafından “seçici muhataplık” ile karşılaşmaktadırlar. Kamu kurumlarının, devlet politikasını önde tuttukları ve hiçbir şekilde muhalefet istemedikleri belirtilmektedir. İnsan hakları veya sosyal devlet taleplerine dayalı eleştirilerin, kamu kurumları tarafından top yekun muhalefet olarak etiketlendirildiği ve bunu yapan STK'ların toplantılardan, davetlerden böylece dışlandığına dair deneyimler paylaşılmaktadır.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.